

خیز سبزه‌های آلمان برای قدرت؛ گشودن آغوش به همه سو؟

نویسنده حبیب حسینی‌فرد .

سبزه‌های آلمان که ۴۰ سال پیش به عنوان نیرویی ضد قدرت پا به عرصه گذاشتند حالا برنامه‌ای تصویب کرده‌اند که بیش از همه باید راه دستیابی آنها به قدرت را هموار کند. کنگره‌ای که این برنامه را تصویب کرد نیز غیرمتعارف بود.

سبزه‌های آلمان که این روزها ستاره اقبالشان در اوج است و رویای پیروزی در انتخابات سراسری سال آینده و کسب قدرت، نه لزوماً به عنوان عضو کوچکتر دولت آینده که به عنوان شاکله اصلی ائتلاف آتی و احراز مقام صدراعظمی را در سر می‌پرورانند ظرف دو سه روز گذشته کنگره‌ای برگزار کردند تا برنامه مبنای (مرامنامه) خود را به تصویب برسانند.

سبزه‌ها که ۴۰ سال پیش حزب خود را بنیانگذاری کردند ابتدا خود را ضد قدرت و به عنوان نیروی اپوزیسیون خارج از پارلمان می‌شناختند با مولفه‌هایی از سمت‌گیری‌های چپ در زمینه مسائل اقتصادی و نظامی و تسلیحاتی، و با رویکرد منفی نسبت به ناتو و نیز با محوریت مسائل زیست محیطی، از جمله صرف نظر کردن از انرژی اتمی و تسلیحات هسته‌ای، با دفاع از حق و حقوق مهاجران و جامعه چندفرهنگی ... و

آنها ولی هر چه که پیش آمدند این آرمان‌های اولیه را ساییده‌اند و این درک در نزد آنها بیشتر جا افتاده که متحقق کردن ایده‌ها مستلزم راهیابی به قدرت است و برای رای‌گرفتن هم باید بتوان با بخش‌های وسیع‌تری از جامعه سخن گفت و حتی برخی از ایده‌آل‌ها را کنار گذاشت. چنان که نیرویی که خود را پاسیفیست می‌دانست و جنگ و خشونت را در معادلات بین‌المللی نفی می‌کرد اندکی پس از به دست گرفتن قدرت در آلمان همراه با سوسیال دمکرات‌ها (۱۹۹۹) ارتش آلمان را برای اولین بار به ماموریتی جنگی در خارج از مرزهایش فرستاد تا در مناقشه کوسوو و صربستان به عنوان عضوی از ناتو در کنار اولی بایستد و در یک جنگ و بمباران ۳۷ روزه شرکتی فعال داشته باشد.

ولی در همان دوره ۶ ساله دولت سوسیال دمکرات و سبز در آلمان بود که این کشور به عنوان اولین کشور دنیا قانون صرف نظر کردن از انرژی اتمی را تصویب کرد و حالا مطابق تقریباً همین قانون، در یکی دو سال آینده آخرین نیروگاه اتمی آلمان خاموش می‌شود. اعطای حق تابعیت به خارجی‌ها و خارجی‌تبارها تحت شرایطی نسبتاً سهل، یعنی حقی که تا آن زمان هر فرد غیرآلمانی که مناسبات سببی با یک آلمانی نداشت از داشتن آن محروم بود، نیز از دستاوردهای تاریخی آن ائتلاف است.

اکنون اما ۱۵ سالی می‌شود که سبزه‌ها از دولت مرکزی آلمان دور مانده‌اند، ولی در سطح ایالات از جمله با کنار گذاشتن تابوهایی مانند عدم ائتلاف با حزب دمکرات مسیحی و نیز، دست‌شستن از این ایده که سبزه‌ها چه در سطح ایالات و چه در سطح سراسری باید نیروی یک ائتلاف چپ باشند، حالا دیگر با نیروی محافظه‌کار آلمان که در همین حزب دمکرات مسیحی نمود یافته هم ائتلاف دارند، که البته بدون انعطاف از جانب سبزه‌ها و عقب‌نشستن در این یا آن زمینه ایده‌ای و آرمانی‌شان نبوده است، هر چند که در برخی دیگر از زمینه‌ها مهر و نشان خودشان را در ائتلاف‌های ایالتی زده‌اند و برنامه‌هایشان را کم و بیش پیاده کرده‌اند.

کنگره‌ای متفاوت در شکل و محتوا

کنگره جدید هم که در روزهای ۳۰ آبان تا دوم آذر برگزار شد، برنامه چهارمی را در تاریخ ۴۰ ساله حزب به تصویب رساند که در آن تحت عنوان "هر زمان رنگ خودش را دارد" سعی شده است آرمان‌های اولیه حزب تا حدودی نسبی شوند تا برای اقشار میانه متمایل به محافظه‌کاران هم بیم و نگرانی ایجاد نکنند. این کنگره مطابق با مضمونش به لحاظ شکلی هم با کنگره‌های پیشین که کانون جر و بحث‌های بعضاً میخکوب‌کننده بود تفاوت داشت. کنگره این بار به خاطر کرونا دیجیتالی بود و ۸۰۰ نماینده آن در خانه‌هایشان با مرکزی در برلین که رهبری حزب در آن نشسته بود به بحث و رای‌گیری در باره مصوبات کنگره مشغول بودند. دست و کف و هیجان و خشم و طغیانی در کار نبود و اصولاً هم برای آن که حزب "شایستگی و انسجام" خود را به نمایش بگذارد سعی می‌شد که جر و بحث‌ها و اختلافات سریعاً با فرمول‌های میانی و مرضی‌الطرفین ختم به خیر شود. و گرچه کسی برای شرکت در این کنگره مسافرتی نکرد و خرج تر و خشک کردن نماینده‌های کنگره و کرایه سالن و ... مسائلی از این دست مطرح نبود، باز هم کنگره هزینه‌ای معادل ۵۰۰ تا ۶۰۰ هزار یورو روی دست حزب گذاشته است.

برنامه‌ای که تصویب شده، ۶۰ صفحه دارد با ۸ فصل که از تعریف یک زیست سالم تا مسائل مربوط به دموکراسی و صلح عدالت اجتماعی و نظام اقتصادی داخلی و بین‌المللی و مسائل آموزشی و جنسیتی و مهاجرتی و سیاست‌های بین‌المللی و ... را در برمی‌گیرد.

در مورد نظام ارزش‌ها گفته می‌شود که "یک جامعه دموکراتیک در شرایطی تحقق می‌یابد که در آن نسبت ارزش‌ها به یکدیگر دائماً مورد واری و بازبینی قرار گیرد

یکی از مباحث داغ در کنگره چگونگی تعمیق بخشیدن به دموکراسی و مشارکت شهروندان در روندها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی بود. بخشی از بدنه حزب و اقلیتی در رهبری تاکید داشت که باید رجوع مستقیم به مردم و برگزاری رفراندوم در مسائل گوناگون به امری عادی بدل شود و مردم ورای رای‌گیری‌های ۴ ساله برای پارلمان سراسری و محلی و ورای تصمیماتی که نمایندگان پارلمان‌ها می‌گیرند، بتوانند خود راساً هر جا که لازم است مستقیماً به میدان بیایند و در همه‌پرسی‌ها راجع به این یا آن طرح و قانون نظر دهند. رهبری حزب اما هم با توجه به نبود چنین مکانیزمی به صورت صریح و راحت در قانون اساسی و هم با

توجه به حساسیت احزاب محافظه‌کار نسبت به این مکانیسم مشارکت، با آن مخالف بود. نگرانی عمده‌تر اما این بود که فراندوم در مجموع تصمیم‌گیری‌ها و جامعه را قطبی می‌کند و کمتر جایی برای یافتن فرمول‌هایی که منافع همه طرف‌ها در آن لحاظ شده باشد می‌گذارد. از آن گذشته، پوپولیست‌ها با تمرکز بر روی این که "بالایی‌ها" همه خائن هستند دائما با اتکا به فراندوم در صدد تشدید شکاف در جامعه و فرسایش و تخریب نهادها و نظام سیاسی برمی‌آیند.

پس از این بحث و فحص‌ها پیشنهاد فراندوم به عنوان مکانیسمی عادی از مشارکت مردمی بیش از ۴۶ درصد آرا را نیاورد و جای خود را به یک پیشنهاد میانی داد که بر اساس آن باید در مسائل مهم، شورای شهروندان تشکیل شود و نظر و نتیجه مباحث آنها در پروسه قانون‌گذاری ملحوظ شود. برای آن که بیشترین رای‌دهنده را به خود جلب کند و راه سبزه‌ها به سوی قدرت در سال آینده هموار شود، برنامه برای هر قشر و گروهی امتیاز و وعده‌ای دارد. در عرصه بین‌المللی همچنان سبزه‌ها به ایجاد جهانی عادلانه‌تر و اکولوژیک‌تر و دموکراتیک‌تر پایبندند و نقشی امپریالیستی برای آلمان در گستره بین‌المللی را نفی می‌کنند، ولی اینجا و آنجا دیگر ابایی ندارند که ناتو را از شاکله‌های امنیت بین‌المللی بشناسند و حتی اعضای از رهبری حزب دیگر به این که حزب سبزه‌ها حزب صلح است قائل نباشند. برنامه هم، ماموریت نظامی ارتش آلمان در خارج از مرزها بدون رای شورای امنیت را معضلی دانسته که شاید سبزه‌ها به آسانی نتوانند در قبال آن موضع منفی بگیرند.

سال ۱۹۹۹ هم که ارتش آلمان با رای مثبت سبزه‌ها در دولت گرهارد شرودر (ائتلاف سوسیال دموکرات‌ها و سبزه‌ها) و بدون قطعنامه سازمان ملل به جنگ یوگسلاوی فرستاده شد، بحث در حزب بالا گرفت. سه سال پیش که انتخابات مجلس آلمان بود با توجه به همان تجربه و برای رسیدن به یک اجماع درون حزبی، در برنامه انتخاباتی آمده بود که ارتش آلمان تنها با مصوبه شورای امنیت به ماموریت‌های بین‌المللی می‌رود، حالا ولی دوباره این موضع تا حدودی نرم و متفاوت شده و فرمولبندی مندرج در برنامه، قابل تفسیر است. تعریف و تمجید از نقش پلیس و نهادهای امنیتی در حفظ امنیت نیز پیامی به کلیت جامعه و به خصوص رای‌دهندگان احزاب محافظه‌کار است که سبزه‌ها دیگر مواضع منفی و منتقدانه و قدیمی خود نسبت به این نهادها و لزوم اصلاحات گسترده در آنها را وانهادند.

برای تداوم موجودیت صنایع اتوموبیل‌سازی به عنوان رشته برتر اقتصاد آلمان که روزگاری به خاطر دود و دماش مورد نفرت سبزه‌ها بود و گسترش هر چه بیشتر وسایل نقلیه عمومی را تبلیغ می‌کردند، حالا طبق برنامه جدید باید کمک شود که این رشته فن‌آوری‌های نوین را به کار گیرد و خودروهایی دم‌ساز با محیط زیست تحویل دهد.

فن‌آوری ژنتیک که روزگاری دست بردن در طبیعت و بیرون‌آوردن هیولا از شیشه تلقی می‌شد هم، حالا با شرط و شروطی دستکم در زمینه تحقیقاتی پذیرفته شده است. در زمینه مسائل اقلیمی هم برنامه تکیه را بر دستیابی به اهداف کنفرانس پاریس گذاشته که گرمای جو زمین تا ۲۱۰۰ در قیاس با دوران پیش از

صنعتی شدن جهان نباید از یک و نیم تا دو درجه فراتر برود. با پافشاری بخش رادیکال حزب قرار شد که نوشته شود که کم و بیش یک و نیم درجه باید مبنا باشد.

بدینی سابق نسبت به برخی از رشته‌های صنایع مثل آلومینیوم و فولاد و مواد شیمیایی که ضدمحیط زیست تلقی می‌شدند هم کنار گذاشته شده و بر توان "مهندسی زبانزد آلمان" در جهان برای اکولوژیک کردن این صنایع تاکید شده است. هدف این است که هم مرزهای رشد و توسعه با ملاحظ و مراعات ذخایر زمین و مسائل زیست‌محیطی باشد و هم اقتصاد شکوفا باشد. در همین راستا "اقتصاد بازار" هم به گونه‌ای غیرمتعارف "دینامیک و نیرویی خلاق و غیرقابل چشم‌پوشی" و در خدمت حل بحران‌های اکولوژیک توصیف شده است.

پیام به کلیسا، تاکید بر فمینیسم

جامعه آلمان در برنامه سبزها جامعه‌ای مهاجرتی توصیف شده که دولتش باید با جوامع مذهبی و اعتقادی آن هم در گفت‌وگو و همکاری باشد و این گفت‌وگوها و همکاری‌ها صرفاً به ارباب کلیسا محدود نشود. برنامه با اشاره به جامعه مسلمانان آلمان که بعد از مسیحیان بزرگترین اقلیت مذهبی است، "اسلام را جزیی بلامنازع از فرهنگ آلمان" می‌داند.

چشم‌انداز تامین همه شهروندان با یک درآمد ماهانه (صرفنظر از این که کاری داشته باشند یا نداشته باشند) هم بخش دیگری از برنامه است، هر چند که در وهله اول همچنان بر کمک حداقلی دولت به بیکاران و نیازمندان تاکید شده است.

گرچه خانم آنلنا بربوک، یکی از دو رهبر حزب سخنرانی خود را با جمله‌ای از انجیل مزین کرد تا به بخش میانه محافظه‌کار جامعه و رای‌دهندگان به دمکرات مسیحی‌ها پیامی آرامش‌بخش بفرستد، ولی در مسائل فمینیستی برنامه بیش از هر عرصه دیگری شفافیت و صراحت دارد.

فمینیسم در این برنامه "هم چشم‌انداز یک جامعه برابر حقوق و هم مسیر به سوی آن" توصیف شده است. در همین چارچوب حذف کامل مجازات سقط جنین در قوانین کیفری و سپردن کامل مسئولیت تصمیم‌گیری در باره آن به زنان و نیز اعمال سهمیه برای زنان در همه عرصه‌های سیاسی و اجتماعی و فرهنگی به صراحت در برنامه ذکر شده است.

از برنامه تازه باید تا چند ماه دیگر برنامه انتخاباتی بیرون بیاید که احتمالاً بدون بحث و جدل در حزب نخواهد بود. این که در میان رهبران دوگانه حزب، رهبر زن نامزد صدراعظمی شود یا رهبر مرد هم می‌تواند مناقشه‌انگیز شود.

در مجموع سبزها اگر با حدود بیست درصد رای که حالا در نظرسنجی‌ها دارند بتوانند به این یا آن شکل به دولت آینده راه یابند (چه به عنوان نیروی برتر و چه به عنوان نیروی دوم ائتلاف) باز هم مجبورند که در این یا آن عرصه برای رسیدن به یک برنامه کاری در ائتلاف، عقب‌نشینی کنند و کوتاه بیایند. علاوه بر

این با وضعیتی که اقتصاد آلمان زیر فشار کرونا پیدا کرده احتمالاً در پیشبرد برنامه اکولوژیک کردن اقتصاد هم که به هزینه‌ای سنگین نیاز خواهد بود کار سبزه‌های راه یافته به قدرت آسان نخواهد بود.

• تاریخ 23.11.2020
